

Záznam

z jednání Rady vlády pro národnostní menšiny dne 20. února 2012

Jednání Rady vlády pro národnostní menšiny se uskutečnilo dne 20. února 2012 v 15:00 hodin v budově Úřadu vlády (nábř. E. Beneše 4, Praha 1), místnost č. 147 (1. poschodí).

Přítomní členové Rady: Karel Schwarzenberg (předseda Rady, 1. místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí), MgA. Světlana Lazarová (bulharská menšina), Ladislav Furiš (chorvatská menšina), Anna Rákoczi (maďarská menšina), Irena Nováková, Mgr. Martin Dzingel (německá menšina), Władysław Niedoba, Tadeusz Wantuła (polská menšina), Bc. Drahomíra Pawlitová, Štefan Tišer (romská menšina), PhDr. Agáta Pilátová (rusínská menšina), PhDr. Radovan Čaplovič, Mgr. Naděžda Vokušová (slovenská menšina), Ing. Karin Kubešová (srbská menšina), Mgr. Olga Mandová (ukrajinská menšina), Mgr. Monika Šimůnková (zmocněnkyně vlády pro lidská práva), Mgr. Jan Dobeš (ministerstvo práce a sociálních věcí), Mgr. Ondřej Veselský (ministerstvo vnitra), Ing. Jaromír Plíšek (ministerstvo zahraničních věcí), Ing. Martin Slaný (Kancelář prezidenta republiky), Mgr. Marian Sloboda (Filozofická fakulta UK v Praze).

Na jednání se omluvili: Ing. Igor Zolotarev (místopředseda Rady, ruská menšina), Ing. Antonis Epikaridis (řecká menšina), Ing. Jan Gregor (ministerstvo financí), PhDr. Anna Matoušková (ministerstvo kultury), PhDr. Marek Ženíšek Ph.D. (ministerstvo spravedlnosti), Ing. Ladislav Němec (ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy), Mgr. Zuzana Gáborová (kancelář Veřejného ochránce práv), Mgr. Daniel Vrána (Moravskoslezský kraj), Josef Stojka (olašská komunita), JUDr. Tomáš Kraus (host - židovská komunita).

Hosté: Ing. Duong Dung Viet (vietnamská komunita), George Stankevich, Kiryl Kascian (běloruská komunita), Ing. Jan Kopřiva (chorvatská menšina), Ing. Jarmila Fuchsová (ministerstvo financí), Mgr. Veronika Ludvíková (ministerstvo spravedlnosti), Ing. Hana Krýzová (ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy), Ing. Stanislav Drápal (místopředseda Českého statistického úřadu), PhDr. Mgr. Andrea Baršová (Úřad vlády)

sekretariát Rady: Milan Pospíšil, Ondřej Klípa

kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny: Mgr. Eva Košatková, Bc. Nikola Ludlová, Martin Martínek, M.A.

Program:

1. Předběžné výsledky sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 (informace Českého statistického úřadu)
2. Otázka nového členství v Radě (vietnamská a běloruská komunita)
3. Příslušné dotační programy ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstva kultury a Úřadu vlády
4. Novelizace zákona č. 128/2000 Sb., o obecním zřízení (informace ministerstva vnitra)
5. Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2011
6. Informace o monitorovací návštěvě Výboru expertů Rady Evropy k Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků
7. Různé

Předseda Rady vlády pro národnostní menšiny K. Schwarzenberg zahájil zasedání Rady v 15:00 hod. Jednání se účastnilo 21 členů Rady, čímž bylo dosaženo kvóra pro její usnášeníschopnost. Přivítal všechny přítomné a oznámil jmenování nového člena za ministerstvo práce a sociálních věcí, Mgr. Jana Dobeše, náměstka pro sociální začleňování a rovné příležitosti.

Ad 1 Předběžné výsledky sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011

K. Schwarzenberg uvedl, že v tisku se objevily nejrůznější zprávy a interpretace ohledně počtu příslušníků národnostních menšin, vyplývajícího z posledního sčítání lidu v březnu loňského roku. Na jednání Rady byl proto pozván zástupce Českého statistického úřadu, Ing. S. Drápal, jeho místopředseda, aby shrnul aktuální situaci stran sčítání a pomohl vyjasnit nejasnosti v této věci. S. Drápal předložil následující cíle své prezentace: informovat o způsobu, jakým Český statistický úřad zabezpečoval šetření počtu cizích občanů a zjišťování národnosti českých státních příslušníků, poskytnout konkrétní číselné údaje a nastínit závěry, které z těchto údajů vyplývají. V úvodu se věnoval historii sčítání lidu, čímž chtěl uvést na pravou míru rozšířenou domněnku, že se jedná o české specifikum a novum. Upozornil na proměnlivost definice pojmu národnost v čase. Uvedl, že oproti letům 1991 a 2001 metodika censů v roce 2011 poprvé vycházela z celoevropské legislativy, konkrétně z Nařízení Evropského parlamentu a Rady evropské unie č. 763 z roku 2008 k populačnímu censu. Implementace tohoto nařízení byla v ČR legislativně zajištěna zákonem č. 296 z roku 2009 a prováděcí vyhláškou z roku 2010. Tento zákon však shodně s předchozí praxí v roce 1991 a 2001 uvádí, že otázka na státní příslušnost je povinná, zatímco otázka na národnostní a náboženskou příslušnost dobrovolná. K veřejné polemice ohledně dobrovolnosti versus povinnosti uvádět národnostní příslušnost S. Drápal namítl, že právo občana zvolit si svou národnost je zaručeno již od dob existence Rakousko-Uherské Monarchie. V případě, že občan zmíněný údaj poskytnout chce, má možnost přihlásit se i ke dvěma národnostem. Tato alternativa zohledňuje jedince, kteří zdědili dvě různé etnické identity po rodičích/předcích nebo prožili část života v zemi svého původu a zároveň v ČR, a tudíž mají smíšenou/kombinovanou etnickou identitu. Vzhledem k tomu, že census se provádí periodicky jednou za deset let a že respondenti nejsou povinni údaj o národnosti poskytnout, část veřejnosti zpochybňuje validitu a vypovídací hodnotu těchto dat. Nutno podotknout, že žádný jiný legální zdroj informací o národnostní příslušnosti obyvatel ČR není k dispozici. Z konkrétních dat, jež S. Drápal prezentoval, je zajímavá např. skutečnost, že v Čechách vzrostl počet respondentů, kteří neuvedli žádnou národnost, oproti tomu na Moravě se přihlásilo přibližně o padesát procent více občanů k moravské národnosti. Počet obyvatel deklarujících romskou národnost signifikantně klesl, ale překvapivě vzrostl počet těch, jež se hlásí k národnosti romské v kombinaci s jinou (českou, slovenskou, polskou, židovskou, německou, ukrajinskou či vietnamskou). Celkový počet respondentů, jež se v roce 2011 zřekli práva deklarovat svou národnostní příslušnost, byl přibližně 2 750 000, zatímco v roce 2001 to bylo 173 000. (Ne)deklarace národnostní či náboženské příslušnosti je indikátorem změn ve společnosti, vypovídá o myšlení a postojích lidí. Stanoviska jednotlivých národnostních menšin k vyjádření své etnické identity nebo identifikace s určitou národností se liší a toto zjištění anticipuje otázku, proč má určitá národnostní skupina potřebu etnické identifikace, a jiná nikoliv. Závěrem S. Drápal zmínil, jak je zabezpečována ochrana osobních údajů (přislíbil poskytnout prezentaci Radě, ta je proto přílohou tohoto záznamu).

V rozpravě se T. Wantuła otázal, jak bude na obecní úrovni interpretována dvojí národnost. Pokud se např. v jedné obci někteří obyvatelé přihlásili k polské národnosti a druzí k polské v kombinaci s jinou, budou se obyvatelé s kombinovanou národností připočítávat k číslům s jedinou národností, nebo budou jejich počty uváděny zvlášť? Na to O. Veselský za resort

vnitřně reagoval vysvětlením, že aby se na lokální či krajské úrovni mohl konstituovat nárok na uplatňování práv menšin, musí v té konkrétní oblasti tvořit příslušníci jiných národností deset procent z celkového počtu obyvatel, přičemž osoby s kombinací národností *česká a jiná* nebudou do tohoto desetiprocentního minimálního limitu započítávány, zatímco s kombinací *jiná a jiná* budou. T. Wantuľa proti tomuto přístupu vznesl námitku. K. Schwarzenberg s ním zaujal v této věci shodné hledisko a přiklonil se k potřebě v této věci otevřít diskusi. O. Veselský konstatoval, že pouze citoval platnou právní úpravu, která samozřejmě může být *de lege ferenda* předmětem diskuse. M. Pospíšil vznesl dotaz na počet příslušníků vietnamské a běloruské národnosti. S. Drápal odpověděl, že počet občanů ČR běloruské národnosti je 2024 a vietnamské 29 825. A. Rákoczi podotkla, že v roce 2008 v připomínkovém řízení ke koncepci zákona č. 296/2008 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 požadovali, aby udání národnostní příslušnosti bylo povinné. Jelikož předběžné výsledky censu udávají, že téměř jedna čtvrtina obyvatel ČR neuvadla žádnou národnost, označila údaje týkající se národnostního složení obyvatel ČR za nepřesné. Její kritika vyšla z faktu, že výsledky censu budou v praxi směrodatné v zásadních rozhodovacích procesech na nižších úrovních veřejné správy a mohou mít hmatatelně nepříznivý dopad na příslušníky jednotlivých národností.

Proti povinnosti uvádět ve sčítání národnostní příslušnost K. Schwarzenberg argumentoval, že povinnost uvádět tento údaj by bylo dotčením základního lidského práva svobodně si zvolit národnost, jehož podstatou je, že etnická sebeidentifikace a postoj k jejímu deklarování je záležitostí soukromou. Základní lidská práva jsou nadřazena všem ostatním. Co se týče praktického znevýhodnění, plynoucího z nízkého počtu příslušníků jednotlivých národnostních skupin zjištěného při sčítání, poznamenal, že na jedné straně je samozřejmě žádoucí, aby se k jednotlivým národnostem přihlásilo co nejvíce občanů, na druhé straně však podotýká, že je přirozeným jevem, že dochází k pozvolné asimilaci a viditelnosti a životaschopnost jednotlivých národnostních menšin se snižuje. Pro ilustraci uvedl příklad rychlého vývoje v oblasti asimilace menšin ve Spojených Státech Amerických i dalších evropských zemích, kde konkrétně v případě Čechů docházelo k asimilaci s majoritou během jedné, maximálně dvou generací. K pojmu *přirozená asimilace* se polemicky vyjádřil M. Sloboda v tom smyslu, že v evropském prostředí je dlouhá tradice národnostních států a že za jevy, které se interpretují jako přirozená asimilace, jsou částečně zodpovědné aktivně vytvářené sociální mechanismy. D. Pawlitová k tomu poznamenala, že v rozporu s plánovanou iniciativou vyjednanou v rámci koncepce romské integrace, nebyly ve dnech distribuce dotazníků poštovní doručovatelky doprovázeny romskými dobrovolníky. Ti měli pomoci s poučováním respondentů ohledně vyplnění dotazníků, fungovat jako překladatelé do romštiny, čímž mělo být zohledněno právo příslušníku národnostních menšin na komunikaci v rodném jazyce při úředním styku a také vysvětlovat, jaké výhody mohou plynout příslušníkům romské menšiny, pokud se k romské národnosti přihlásí. Fakt, že se tak nestalo, se odrazil na nižším počtu odevzdaných dotazníků obecně a dotazníků obsahujících údaj o národnostní příslušnosti. Zeptala se, jaké to mělo důvody. O. Klípa vysvětlil, že byla zorganizována informační kampaň, která vzešla z iniciativy kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny ve spolupráci s Českým statistickým úřadem před samotným sčítáním lidu, a jež mimo jiné měla podporovat přihlášení se k romské národnosti a odvrátit obavy ze zneužití tohoto údaje. To potvrdil Š. Tišer, který informoval o sčítání lidu v Plzni.

Ad 2 Otázka nového členství v Radě (vietnamská a běloruská komunita)

K. Schwarzenberg požádal zástupce sekretariátu M. Pospíšila, aby upřesnil kritéria členství v Radě pro národnostní menšiny. Ten přednesl, co k tomu říká zákon č. 273 o právech příslušníků národnostních menšin z roku 2001. Poté se rozvinula diskuze, ve které vystoupila N. Vokušová, A. Pilátová, M. Šimůnková, M. Pospíšil, O. Veselský. Šlo zejména o to vyjasnit

si, jaká práva a povinnosti přináší členství v Radě a vyvrátit domněnku, že pouze menšiny, jež mají své zástupce v Radě, jsou zákonem uznané menšiny v ČR. Národnostní menšinou je skupina lidí, jež splňuje podmínky dané zákonem č. 273. Zákon však nestanovil, že každá národnostní menšina musí mít v Radě svého zástupce. O. Veselský zprostředkoval stanovisko ministerstva vnitra ohledně přijetí nových členů do Rady národnostních menšin, jež zní, že nemůže předkládaný návrh podpořit, jelikož vietnamská ani běloruská menšina dle platné právní úpravy nespĺňuje ustanovení zákona o právech národnostních menšin, jelikož ani v jednom případě nelze hovořit o historicky vzniklém společenství, pobyt jejich příslušníků v ČR je motivován ekonomickými zájmy a v obou komunitách počet osob se statutem cizince výrazně převyšuje počet občanů ČR, kteří se hlásí k těmto národnostem. Ovšem podle zákona o územně samosprávných celcích, pokud budou příslušníci národnostních menšin dle posledního sčítání v dané obci tvořit nejméně 10 % z celkového počtu obyvatel, budou jejich práva zaručena. S tímto stanoviskem K. Schwarzenberg nesouhlasil a podal výčet podmínek, které konstituují právo na status národnostní menšiny na základě zákona č. 273 o právech příslušníků národnostních menšin z roku 2001, jež jak příslušníci běloruské, tak vietnamské národnosti splňují, a proto je jejich požadavek mít svého zástupce v Radě legitimní. Tím de facto podpořil schválení jejich žádosti o členství v Radě.

O. Veselský namítl, že jednotliví zástupci občanů vietnamské národnosti, kteří byli přizváni na jednání Rady, zde spíše než zájmy příslušníků této menšiny hájili zájmy Vietnamské socialistické republiky a že tato menšina dostatečně neprojevuje integrační snahy. Tomuto tvrzení důrazně oponoval D. V. Dung a poukázal na jazykovou, kulturní a sociální začleněnost zejména členů druhé generace, kteří ve velké míře procházejí sekundárním a terciárním stupněm vzdělávacího systému, a jsou tak přínosem i pro Českou republiku, jelikož představují kvalifikovanou pracovní sílu. K. Schwarzenberg otázku nároku na členství uzavřel slovy, že právní pozice konkrétně občanů vietnamské národnosti je poměrně silná a že jejich nárok na členství v Radě by byl chápán jako bezpředmětný v případě, že by ministerstvo vnitra dokázalo, že tato skupina nespĺňuje podmínky vyplývající z definice národnostní menšiny a nemá zájem o členství. O situaci běloruských občanů v ČR hovořil její zástupce G. Stankevich. Do diskuse dále přispěli W. Niedoba, D. Pawlitová a M. Sloboda, který upozornil na skutečnost, že vietnamskou komunitu tvoří též mladá generace, která je víc ztotožněna s Evropou a Českem a měla by mít právo na vzdělání v mateřském jazyce. Také Benátská komise, která je jedním z poradních orgánů Rady Evropy, definovala národnostní menšinu v roce 1993 jako občany. V roce 2001 v souvislosti se státy bývalé Jugoslávie ve stanoviscích je kritérium občanství interpretováno jako méně důležité. Z projednávání tohoto bodu nevzešlo žádné usnesení.

Ad 3 Příslušné dotační programy

Zástupkyně ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy H. Krýzová informovala o aktuálním dotačním programu na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy na rok 2012, který byl vyhlášen dne 18. října 2011. Do tohoto programu bylo přihlášeno 81 projektů, z nichž výběrová komise vybrala k podpoře celkem 60. V současnosti probíhá kontrola vyúčtování projektů, které byly uskutečněny v roce 2011. Do konce března 2012 bude rozhodnuto o podpoře projektů pro rok 2012.

O. Klípa představil dotační program „Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků na rok 2012“. Opatření k ochraně těchto jazyků jako kulturního dědictví celé společnosti je zakotveno ve statutu Rady. Dne 25. ledna 2012 vláda schválila novou verzi tohoto statutu, podle níž (jmenovitě článku 6a), členy hodnotitelské komise jmenuje předseda Rady. Komise pro hodnocení projektů se sejde v nejbližším možné termínu hned poté, co

obdrží jmenovací dekrety. Setkání komise, které proběhlo dle dřívější praxe již v prosinci 2011, je vzhledem k nové verzi statutu považováno jen za přípravné. Z nového statutu vyplynula také potřeba schválit jednací řád hodnotitelské komise:

Usnesení č. 113

Rada schvaluje návrh Jednacího řádu Poradního orgánu pro hodnocení projektů v programu Implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, jak je uveden v příloze záznamu.

Hlasování:

ANO	NE	ZDRŽEL SE
21	0	0

K. Schwarzenberg předal slovo sekretariátu, aby vysvětlil proceduru schvalování návrhu dotací. O. Klípa sdělil, že dotace je nutné dle směrnice vedoucího Úřadu vlády rozdělit do určitého data, jež předchází dalšímu setkání Rady, a jelikož vzniká časová tíseň, navrhl plénu Rady přijmout usnesení, které by umožnilo schvalování výsledků o rozdělení dotací formou *per rollam*.

Usnesení č. 114

Rada vzhledem k časové tísní a proto, aby bylo splněno ustanovení čl. 10 odst. 6 směrnice č. 19/2011 vedoucího Úřadu vlády o poskytování neinvestičních dotací k financování programů v oblasti lidských práv, bude o schválení návrhu hodnotitelské komise na rozdělení dotací v programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků v roce 2012 hlasovat systémem per rollam.

Hlasování:

ANO	NE	ZDRŽEL SE
21	0	0

Ad 4 Novelizace zákona č. 128/2000 Sb.

K. Schwarzenberg uvedl, že novelizace byla vládou uložena ministru vnitra na základě podnětu Rady a týká se zřízení výboru pro národnostní menšiny. Novelizace byla vypracována, návrh zákona byl dne 10. listopadu 2011 ministrem vnitra předložen do meziresortního připomínkového řízení, kvůli připomínkám k jiným ustanovením však nebyl dosud předložen vládě. Zástupce ministerstva vnitra O. Veselský informoval, že zmíněná novela se problematiky národnostních menšin týká ve dvou bodech. Jedná se o změnu pravidel pro zřízení výboru pro národnostní menšiny a pro označování ulic a jiných veřejných prostranství v jazyce národnostní menšiny. Těmito dvěma změnami došlo z hlediska ministerstva vnitra k naplnění usnesení vlády ze dne 29. června 2009 č. 845, jímž vláda vyhověla požadavku Rady na úpravu předmětného zákona. Zákon bude vládě předložen do konce měsíce, a jelikož se připomínkové řízení těchto dvou bodů nedotklo, předpokládá se, že budou přijaty bez rozporu.

Ad 5 Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2011

M. Pospíšil k tomuto bodu uvedl, že na přelomu roku byla vyzvána obecní, městská a krajská zastupitelstva, aby informovala o situaci národnostních menšin na lokální a regionální úrovni. Již asi 140 obcí ze 180 oslovených, všechny kraje a většina statutárních měst odpověděla a začátkem února byly osloveny příslušné resorty a národnostní menšiny (prostřednictvím zástupců v Radě). V návaznosti na to apeloval na zástupce z řad menšin, aby své podklady odevzdali včas. M. Šimůnková dodala, že sekretariát Rady byl vyzván Petičním výborem Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, aby upravil strukturu Zprávy. Oznámila, že sekretariát již vypracoval nové pojetí, ale uvítá další podněty, čímž vyzvala přítomné, aby ke změně přispěli inspirativními nápady.

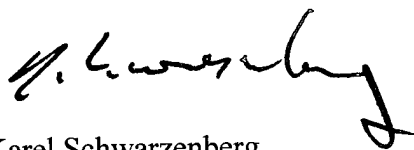
Ad 6 Informace o monitorovací návštěvě Výboru expertů Rady Evropy k Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků

M. Pospíšil referoval o tom, že se jednalo o návštěvu v rámci druhého monitorovacího cyklu, která následovala po předložení Druhé monitorovací zprávy o plnění Charty Českou republikou Radě Evropy. Tlumočil spokojenost Výboru expertů, který oceňoval otevřenost, s níž zástupci veřejné správy i menšin odpovídali na dotazy a dobrou pomoc při organizaci setkání Výboru s menšinami v Ostravě a Praze.

Po tomto bodu programu předseda Rady ukončil jednání a nadnesl rámcové termíny dalších zasedání Rady, která by měla proběhnout v první polovině května, v říjnu a prosinci.

Příloha:

Předběžné výsledky Sčítání lidu domů a bytů 2011 (národnosti) – prezentace Ing. S. Drápala

Karel Schwarzenberg

předseda Rady, místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí

Zpracovali: Ludlová, Pospíšil